

”Ahaa-elämysten ilotulitusta”

Kääntäjän elämäntyö herättää kieliopin henkiin

KERSTI JUVA: *Löytöretki suomeen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2019. 413 s.

Kersti Juva on pian 50 vuoden ajan palvellut suomenkielisiä lukijoita taidokkailla käännöksillään englannista. Nyt hän on tehnyt palveluksen kielen- ja kirjallisuudentutkimukselle kokoaamalla elämäntyönsä teokseen *Löytöretki suomeen*. Teos pohjautuu 30 teoksen muodostamaan aineistoon, jossa Juvan lopulliset käännökset ovat saaneet rinnalleen englanninkielisen alkutekstin ja useimmiten raakakäännöksen tai useampiakin. Lyhyesti sanottuna teos on äärimmäisen taitavan sanankäyttäjän äidinkielen taidon sapelinterävää analyysia itsekritiikkiä unohtamatta. Itsestään selvää on, että tekijän englannin kielen taito ja kääntäjän ammattitaito ovat huippuluokkaa.

Löytöretki suomeen käsittelee suomen kielioppia: siinä pureudutaan yhdyslauseisiin, sanajärjestykseen, aikamuotoihin ja aspektiin, modaalisuuteen, subjektittomiin rakenteisiin, pronomineihin ja paikan ja suunnan ilmaisekeinoihin. Juvan työn pohjana toimii *Iso suomen kielioppi* (VISK 2004), mutta analyysi on täysin itsenäistä ja kielen ilmiöitä tuoreella tavalla havainnoivaa. Juva korostaa, ettei teos ole kääntämisen oppikirja, koska ilmeisiä, yksinkertaisia tapauksia ei käsitellä. Tarkastelun kohteeksi on sen sijaan poimittu sellaisia ilmiöitä, joissa on jotakin erityislaatuista käännöstyön näkökulmasta ja englanttiin vertaillen. Tällä tavoin valikoidut teemat ovat kuitenkin kieliopin näkökulmasta aivan keskeisiä, mikä osoittaa hienosti, kuinka selviä typologiset erot suomen ja englannin välillä ovat.

Esittelen tässä kirjoituksessa muutamia kiinnostavia teemoja Juvan kirjasta. En puutu sillä tavoin yksityiskohtiin, että lähtisin vertailemaan Juvan analyysia *Isossa kieliopissa* esitettyyn tai

että nostaisin esiin termejä, joita itse ehkä käyttäisin eri tavoin. Kirjoitukseni tavoitteena on tuoda esiin sitä rikkautta, jonka Juvan ainutlaatuinen aineisto ja oivaltava analyysi tarjoavat: ahaa-elämysten ilotulitusta myös lukijalle.

Kytkijät

Kirjoittamista (tieteellisen tekstin ja muun asiaproosan, äidinkielisille ja ei-äidinkielisille) opettaessani olen usein puhunut kirjoittajan vallasta: konjunktioita käyttämällä kirjoittajalla on täysi valta ilmaista, millainen suhde hänen kuvaamiensa asiaintilojen välillä vallitsee. Onko se rinnastus, syy–seuraus-suhde tai vaikkapa ehto? Tämä on huikea mahdollisuus vaikuttaa lukiin, enkä ole tullut ajatelleeksi, että kaikissa kielissä sitä ei hyödynnetäkään yhtäläisesti. Juvan mukaan asiaintilojen välinen suhde jätetään englannissa usein ilmaisutta. Kaikenlaiset suhteet on totta kai mahdollista ilmaista eksplisiittisestikin, mutta Juvan aineisto paljastaa, että englanniksi tätä kirjoittajan valtaa käytetään toisin kuin suomessa. Tässä lukuisista erilaisista tapauksista yksi esimerkki (1, s. 22), jossa englannin paljas *and*-rinnastus saa parikseen päättelyä ilmaisevan *joten*-sanan, kytkijän, kuten Juva osuvasti nimittää tällaisia elementtejä:

- (1) We were the hunters, **and** you should give an account of yourselves to us first.
Me ajoimme takaa teitä, **joten** teidän täytyy tehdä meille selkoa toimistanne ensiksi.¹

(J. R. R. Tolkien: *Kaksi tornia*)

Eroja kytkijöiden käytössä käsitellään osana virkkeiden rakentamista, jota tarkastellaan monesta muustakin näkökulmasta; Juva pitää virkettä kirjoittamisen tärkeimpänä yksikkönä. Opin kirjasta senkin, että kaunokirjallisuuden suomentamisessa on sellainen varsin vahva perinne, että pisteen paikkaa ei tulisi muuttaa. Koska Englanti sietää paljon suomea pidempiä virkkeitä, tämän periaatteen noudattaminen vaatii kääntäjältä toisinaan tarkkoja valintoja siitä, missä järjestyksessä ja millaisin keinoin lähtökielen virkkeen sisältö rakennetaan sujuvaksi suomenkieliseksi ilmaisuksi (ks. myös esimerkki 19). Juva valottaa näitä ratkaisuja havainnollisesti ja tuo samalla esiin muun muassa lauseenvastikkeen ja sivulauseen merkityseron. Lyhyemmät ilmaukset (lauseenvastikkeet) ovat omiaan ilmaisemaan vähemmän painokkaita asioita, joten niitä kannattaa käyttää virkkeen merkityssisällön rytmittämiseen. Seuraava esimerkki havainnollistaa tätä (2, s. 50; keskellä raakakäännös):

- (2) She **reflected that** the banter **was** camouflage
Hän **arveli, että** vitsailu **oli** hämäystä
Emily **arveli** vitsailun **olevan** hämäystä
(Jayne Anne Phillips: *Murhenäytelmä*)

Esimerkissä lauseenvastike vaimentaa vähämerkityksistä *olla*-verbiä ja nostaa esiin pääasiaa *hämäystä*. Vertailu lähtökielen, raakakäännöksen ja lopullisen ilmaisun välillä tuo lauseenvastikkeiden roolin virkkeen merkityksen muotoutumisessa selvästi esiin.

1 Toistan esimerkit sellaisina kuin ne ovat Juvan teoksessa, lihavoitteen ja muine korostuksineen.

Modaalisuus

Helsingin Sanomien kriitikko ilmaisi lievän kärsimyksensä Juvan teoksen modaalisuuden käsittelyn pikkutarkkuuden äärellä (Eloranta 2019). Fennisti sen sijaan nauttii joka käänteestä; Juvan kirjaa voi onneksi lukea ja siitä voi oppia monella tavalla. Juva käsittelee modaalisuutta perinteistä episteeminen, deonttinen, dynaaminen -kolmijakoa hyödyntäen, mutta varsinkin dynaamisen modaalisuuden käsittely on sykähdyttävän yksityiskohtainen. Näiden fyysistä kykyä ja pakkoa ilmaisevien elementtien jaottelu on konkreettisuudessaan todella havainnollinen. Jaottelu ammentaa Aili Flintin (1980) tutkimuksesta, mutta aihepiirin käsittely suomeksi on terve-tullutta. Lisäksi Juvan aineisto tarjoaa jälleen ainutlaatuisia näkymiä ilmiön moninaisuuteen.

Esittelen tässä laajaa modaalisuuden kenttää englannin *can*-verbin Juvan käännöksissä saamien vastineiden kautta. Juva listaa joukon vastineita, joita ”jokapaikan *can*” on hänen käännöksissään saanut: *mahdollisesti, varmaan, kai, saa, on lupa, sopii, osaa, taitaa, pärjää, pystyy, kykenee, jaksaa, ehtii, kerkiää, joutaa, mahtuu, pääsee, kelpaa, riittää, saattaa ja malttaa* (s. 163; toki esiin nousee sekin, että myös suomen *voida* on monikäyttöinen). Vastineet asettuvat kaikille modaalisuuden osa-alueille: *mahdollisesti, varmaan* ja *kai* ovat episteemisiä ja *on lupa* ja *sopii* deonttisia. *Osaa*-verbistä alkaen listan jäsenet edustavat dynaamisen modaalisuuden lajeja: ne ottavat kantaa kykyihin ja taitoihin (esim. 3, s. 204), voimiin, aikaan (4, s. 210), tilaan ja paikkaan, muuhun riittävyteen ja rohkeuden asteisiin (5, s. 219). Esimerkin 3 *taittaa* on tyyliltään ehkä hiukan vanhahtava, mutta sen merkityksessä yhdistyy hienovaraisesti sekä kyky (esimerkissä muistaminen) että taito (esimerkissä kertominen).

- (3) and many more things than I **can** tell are remembered in Rivendell.
ja enemmän kuin minkä minä **taidan** kertoa, muistetaan Rivendellissä.
(J. R. R. Tolkien: *Sormuksen ritarit*)
- (4) Leave we poor Le Fever to recover, and get home from Marseilles as he **can**.
Jättäkäämme kurja Le Fever toipumaan ja palaamaan kotiin Marseillesta
kunhan **kerkiää**.
(Laurence Sterne: *Tristram Shandy*)
- (5) You foolish Caddy [-] How **can** you
Hupsu Caddy [-] Kuinka sinä **saatat**?
(Charles Dickens: *Kolea talo*)

Esimerkin 4 *kunhan kerkiää* on vakiintunut kokonaisuus ja ilmaisee muutakin kuin vain ajallista ehtimistä, ehkä kykyä ja viitsimistäkin (vrt. *Kielitoimiston sanakirjan* määritelmä: ’voida tehdä jtk ajan riittävyuden vuoksi, tehdä jtk jssak ajassa, jhk mennessä, ehtiä, ennättää, joutaa, joutua’). Myös *saattaa* taitaa tässä merkityksessä viihtyä kiteymissä, jollainen esimerkki 5:kin on. – Juva muistuttaa moneen otteeseen siitä, kuinka vakiintuneen, idiomaattisen ilmauksen käyttäminen voi auttaa tavoittamaan juuri suomen kielelle ominaisen sävyn. Kuten muutamasta tähän poimitusta esimerkistäkin huomaa, näitä on modaalisuuden ilmaisukeinojenkin joukossa lukuisia. Idiomaattisten ilmauksien käytön systemaattinen tarkastelu olisikin kiinnostava jatko käsillä olevalle tutkimukselle.

Juvan mainitsema lista *can*-verbin vastineista ei ole kattava, vaan lisää tulee esiin modaalisuuden eri lajeja käsiteltäessä. Erinomainen nosto on esimerkiksi aistihavaintoverbien käyttö nollapersoonarakenteissa, joissa verbi kantaa myös mahdollisuuden merkitystä (esim. 6, s. 168).

- (6) You **couldn't** really **hear**. [-] But you **could tell**.
 Sitä **ei** kyllä **kuullut** kunnolla. [-] Mutta **sen näki** kyllä.
 (Jayne Anne Phillips: *Äidin aika*)

Flintin tutkimus nosti suomen modaaliverbistön semanttisen kirjon lingvistien tietoisuuteen, ja Juvan panos levittää tietoa aiheellisesti laajemmallekin lukijakunnalle. Modalisuutta käsittelevässä luvussa tulee selvimmän esiin Juvan sanoma kääntäjille: vaivannäkö kannattaa, ja käännöstenkin on mahdollista viljellä kielen ilmaisukeinojen rikkautta.

Informaattiorakenne ja pronominit

Juvan aineisto havainnollistaa erittäin monipuolisella tavalla sitä, että suomen sanajärjestys palvelee informaattiorakennetta: ennestään tuttu tieto sijoittuu lauseen alkuun ja uusi tieto – se, mikä on fokuksessa eli keskeisen huomion kohteena – lauseen loppuun. Informaattiorakennetta käsitellään sanajärjestystä, eksistentiaalilauseita ja pronomineja tarkasteltaessa, mikä ei tee käsitelystä hajanaista vaan pikemminkin tuo esiin sen, kuinka merkittävällä tavalla informaattiorakenne on mukana suomen kieliopissa. Tässä yhteydessä raakakäännösten mukanaolo on erityisen valaisevaa. Raakakäännökset ovat yleensä lähempänä lähtökieltä, mutta usein nekin ovat aivan kelpo kieltä. Vertailu viimeistelyyn versioon kuitenkin näyttää, miten arvokasta ilmaisun hiominen suomen omimpien keinojen mukaiseksi on merkitysten välittymiselle. Esimerkiksi seuraavasta näkyy hyvin, miten sanajärjestystä muuttamalla huomion kohteena olevat kengät saavat niille varatun paikan lauseen lopussa (esim. 7, s. 80; raakakäännös aina keskimmäisenä):

- (7) Confusingly, Annabel's **shoes** had **appeared onstage** and Hart was wearing Charles' fedora and scarf.
 Hämmentävästi Annabelin **kengät olivat** nyt **näyttämöllä** ja Hartilla oli Charlesin huopahattu ja huivi.
Näyttämöllä nähtiin nyt Annabelin **kengät** ja Hartilla oli Charlesin huopahattu ja huivi, mikä kaikki hieman hämmensi.
 (Jayne Anne Phillips: *Murhenäytelmä*)

Informaattiorakenne vaikuttaa myös siihen, missä järjestyksessä verbin laajennukset ovat keskenään. Fokus, uutuusarvoinen asia, sijoittuu tutuksi hahmottuvan jälkeen. Lauseen tasolla toteutuva tutun ja uuden tiedon välinen järjestys toteutuu siis myös lauseen sisällä. Seuraavassa esimerkissä raakakäännöksen sanajärjestys edellyttäisi sitä, että aiemmin on ollut puhetta munien määrästä. Näin ei kuitenkaan ole, ja siksi viimeistellyssä käännöksessä on eri sanajärjestys (8, s. 106).

- (8) She paused, poured herself a cup of tea, broke **another egg into the pan**, leant back against a dresser stacked with plates, and said [-]
 Hän pysähtyi/piti tauon, kaatoi itselleen kupin teetä, rikkoi **toisen munan pannuun**, nojasi lautaskaappiin ja sanoi [-]
 Hän oli vaiti, kaatoi itselleen kupin teetä, rikkoi **pannuun toisen munan**, nojasi lautaskaappiin ja sanoi [-]
 (Julian Barnes: *Kuin jokin päättyisi*)

Suomen ulkopaikallissijaista omistusrakennetta on perinteisesti nimitetty habitiiviseksi

eikä possessiiviseksi. Tällä termivalinnalla on ilmaistu sitä, että rakenne kuvaa (myös) tilapäistä hallussa pitämistä. Juvan aineistosta nousee esiin se, että sanajärjestyksellä ja informaatorakenteella on roolinsa myös tilapäisyyden ilmaisemisessa: kun omistetusta on jo ollut puhe, omistajan ilmauksen lauseenloppuinen asema ilmoittaa hallussa olon tilapäiseksi. Tämä näkyy hyvin seuraavassa esimerkissä (9, s. 240):

- (9) and when Mistress Bridget lost the handle of her fan, I took't upon mine honour **thou hadst it not**.
Bridget-rouvalta katosi viuhkankahva, minä vannoin kunniani kautta, ettei sinulla ole sitä.
Ja kun Bridget-rouvalta katosi viuhkankahva, minä vannoin kunniani kautta, **ettei se ole sinulla**.
(William Shakespeare: *Windsorin iloiset rouvat*)

Juvan tarkastelussa pronominiin ja informaatorakenteen suhteesta esiin nousevat seikat voi tiivistää seuraaviin. Pronominit ilmaisevat (suomessa!) itsestään selvästi tuttua tietoa, ja silloin niiden paikka ei voi olla lauseen lopussa (10a, s. 358), ellei pronomini sitten ole nimenomaan lauseen fokuksessa (10b, s. 355). Pronomineilla on (suomessa!) oltava selkeä viittauskohde ja tehtävä. Jos näitä ei ole, on pronomini suomessa tarpeeton (11, s. 357). Lisäksi pronominit viittaavat (suomessa!) varsin tiukasti taaksepäin, eli ennen viittauksen kohteena olevan tarkoitteen esittelyyn pronominia ei voi käyttää (12, s. 271).

- (10a) There are bits of Night Mail in the opera, though no one else will **spot them**.
Oopperassa on paloja Night Mail elokuvasta vaikka kukaan ei kyllä **huomaa niitä**.
Tässä oopperassa on palasia Night Mail elokuvasta vaikka kukaan muu ei **niitä** kyllä **huomaa**.
(Alan Bennett: *Jokapäiväinen taiteemme*)
- (10b) This account then is what he has received from Mr. Darcy. **I am** satisfied.
Tämä selonteko perustuu siihen, mitä hän on kuullut herra Darcylta. Se tieto riittää.
Tämä selonteko perustuu siihen, mitä hän on kuullut herra Darcylta. Se tieto riittää **minulle**.
(Jane Austen: *Ylpeys ja ennakkoluulo*)
- (11) You've got to lower expenses, not raise **them**.
Nyt pitää alentaa kuluja, ei nostaa **niitä**.
Nyt pitää karsia kuluja, ei lisätä.
(Jayne Anne Phillips: *Kiuru ja Termiitti*)
- (12) One night, while having **her hair** undressed, **my Lady** loses herself in deep thought after this reply
Eräänä iltana kun **hänen tukkaansa** kammataan auki, **armollinen rouva** vajoaa syviin mietteisiin tämän vastauksen jälkeen
Eräänä iltana, kun **armollisen rouvan hiuksia** kammataan auki, **hän** vajoaa tämän vastauksen jälkeen syviin mietteisiin
(Charles Dickens: *Kolea talo*)

Edellisten esimerkkien havainnollistamat seikat ovat hyviä ohjenuoria kenelle tahansa kirjoittajalle: ei löysää pronominiin käyttöä, katse informaatorakenteeseen, napakat viittaussuhteet! Ylipäänsä Juvan teoksen pronomineja käsittelevä luku on monipuolinen ja mielenkiintoinen. Pronominit kytkeytyvät niin moneen keskeiseen asiaan kieliopissa ja kommunikaatiossa, että on todella arvokasta nähdä niitä käsiteltävän tällä tavoin. Tärkeä teema on tietysti persoonan ilmaiseminen, missä suomi ja englanti eroavat toisistaan melkoisesti. Esiin tulee muun muassa lukuisia tapauksia, joissa suomi väistää pronominiin käyttöä. On helppo arvata, että esimerkiksi englannin niin sanottua *you*-passiivista tai *they*-pronominiin yleistävää käyttöä ei suomessa vastaa suoraan pronomini (ks. esim. 15 seuraavassa jaksossa), mutta sama tendenssi tulee esiin monessa hienovaraisemmassakin yhteydessä. Tämä on erinomainen esimerkki Juvan tarkkuudesta sävyjen ymmärtäjänä.

Eksistentiaalilause

Lopuksi fennistisen lauseopin tutkimuksen lempilapsi, eksistentiaalilause (e-lause). Kuten edellä totesin, Juvan kirja näyttää hienosti, kuinka selviä typologisia eroja suomen ja englannin välillä on. Kielitypologinen tarkastelu on merkityslähtöistä eli lähtee liikkeelle siitä, että kaikilla kielillä puhutaan pääpiirteissään samankaltaisesta todellisuudesta. Kaikkien kielten puhujat ovat ihmisiä sosiaalisissa verkostoissaan, ihmisen elämää rytmittävät vuorokauden- ja vuodenaajat vaihtelevat kaikissa ympäristöissä, kaikki eliöt syntyvät, elävät ja kuolevat, kaikki ihmiset tekevät ja havainnoivat tekoja. Kielillä ilmaistavien merkitysten kenttä on siis pääpiirteissään yhteinen. Tavat ilmaista näitä merkityksiä ja ilmaisemisen pakollisuus sen sijaan vaihtelevat valtavasti. *Toimija piilosilla* -luvussa Juva näyttää, miten eri tavoin suomeksi ja englanniksi ilmaistaan toimijaa. Yksinkertaistetusti sanottuna englanniksi kaikenlaisten toimijoiden ilmaiseminen subjektina on pakollista – englannissa teon suorittajan ilmaiseminen on valikoitunut kieliopissa välttämättä ilmaistavaksi merkityskategoriaksi. Suomessa taas ei ole niin tärkeää hahmottaa tilanteita niin, että niissä on subjektina ilmaistava toimija. Äärimmillään subjektin pakollisuus toteutuu englannin muodollisessa subjektissa, ja usein eksistentiaalilauseetta kuvataankin *there is* -rakenteen vastineena (esim. 13, s. 234).

- (13) There is silence **in the car**.
Autossa vallitsee hiljaisuus.
 (Jayne Anne Phillips: *Äidin aika*)

Juvan esityksestä käy heti selväksi, ettei e-lauseen käyttö rajaudu vain näihin tapauksiin. E-lauseen suhdetta englanninkielisiin vastineisiin luonnehtii ennemmin se, että englanti on kiinni liki pakollisessa subjektissaan, mutta suomenkielinen ilmaus sisältääkin paikan ilmauksen, e-lauseen alkuun sijoittuvan paikallissijaisen elementin. Suomen subjekti vaatii paljon englantia selvempää toiminnallisuutta, minkä Juva ilmaisee näin: ”Kun lausetta tarkastellaan merkityksen kannalta ja havaitaan, että tekijä ei ole oleellinen, vaan kyse on pikemminkin tapahtumasta tai asiaintilasta kuin aktiivisesta teosta, alkutekstin tekijä ei suomessa asetukaan subjektiksi vaan ilmaistaan toisin” (s. 233). Esimerkissä 14 (s. 235) on subjektina epätoiminnallinen olio, Lontoo, joka asettuu suomessa vaivattomasti e-lauseen alku-NP:ksi. Esimerkki 15 (s. 295) puolestaan havainnollistaa tilannetta, jossa e-lauseen alku-NP vastaa englannin epämääräistä joukkoa

ilmaisevaa *they*-pronominia, joka ei ihmisviitteisyydestään huolimatta ole selvästi toiminnallinen. Ilmeinen e-lauseen käytötapa on myös omistusrakenne, jonka vastine englannissa on transitiivinen lause (esim. 16, s. 235).

- (14) **London** is too full of fogs—and serious people
Lontoossa on liikaa sumua – ja turhan vakavia ihmisiä
 (Oscar Wilde: *Lady Windemeren viuhka*)
- (15) But since Sharkey came **they don't grind** no more corn at all.
 Mutta sen jälkeen kun Sarkku tuli **siellä ei ole jauhettu** enää ollenkaan viljaa.
 (J. R. R. Tolkien: *Kuninkaan paluu*)
- (16) **I** have an idea I should like to put to you.
Minulla on sinulle ehdotus.
 (A. S. Byatt: *Lasten kirja*)

Suomessa toimijan ilmaisemista tärkeämpää on usein myös informaatorakenne, mikä ei edellä käsitellyn valossa ole yllättävää. E-lauseen avulla uusi asia saadaan sijoitettua omalle paikalleen lauseen loppuun. Esimerkit 17 (s. 81) ja 18 (s. 377) havainnollistavat tätä. E-lausetta voi hyödyntää myös pitkien virkkeiden kääntämisen apuna. Esimerkissä 19 (s. 67) sen avulla on rakennettu sujuva virke ilman keskelle upotettua lausetta: upotusta ympäröivä sisältö yhdistyy e-lauseessa *Kadulla kulki – – naisia*.

- (17) ”Ai! ai!” wailed Legolas. ”A Balrog! **A Balrog is come!**”
 ”Oi oi!” vaikersi Legolas. ”Balrog! **Täällä on balrog!**”
 (J. R. R. Tolkien: *Kaksi tornia*)
- (18) A boy came round.
Täällä kävi yksi poika.
 (Alan Bennett: *Jokapäiväinen taiteemme*)
- (19) Mature women in fashionable clothing, **their reserved seats secure**, came and went
 Muodikkaasti pukeutuneita kypsiä naisia, **joilla oli varmat varatut paikat**, kulki ees ja taas
 Kadulla kulki muodikkaasti pukeutuneita kypsiä naisia, **joilla oli varmat varatut paikat**
 (Jayne Anne Phillips: *Murhenäytelmä*)

”Tämä maanmainio lausetyyppi” (s. 67) on esillä monessa yhteydessä, kuten edelle poimitujen esimerkkien sivunumeroistakin voi havaita. E-lause ei ole esiintyvyydeltään ns. monikäyttöisten lausetyyppien veroinen, mutta sillä on kielessä lukuisia tärkeitä tehtäviä, joita Juva tuo esiin tarkkanäköisesti havainnoiden.

Loppusana

Tähän kirjoitukseen nostetut asiat ovat vain hipaisu Juvan kirjan rikkaudesta. En ole kirjoittanut mitään esimerkiksi aspektin käsittelystä tai eri tavoista, joilla käännöstekstissä tavoitellaan sopivasti puhekielistä vaikutelmaa. Teos herättää myös sekä kontrastiivisia että suomen rakennetta koskevia tutkimuskysymyksiä. Kielitieteellisen inspiraation lisäksi teoksesta saa kimmokkeita kaunokirjallisuuden lukemiseen. Itse tartuin Laurence Sternin mammuttimaiseen teokseen *Tristram Shandy, elämä ja mielipiteet*, jonka Juva nimeää rakkaimmaksi käännöksekseen. Olen myös monta kertaa palannut mielessäni siihen loppukesän päivään vuonna 1981, kun kotimatalla mökiltä luin *Tarun Sormusten herrasta* loppuun ensimmäisen kerran. Siitä alkoi aivan uusi maailma.

Monessa yhteydessä Juva kiittää *Ison suomen kieliopin* analyysia ja sen tarjoamia välineitä oman aineistonsa jäsentämiseen. Hän korostaa käännösratkaisujensa intuitiivisuutta ja sitä, että niille on nyt ISK:n avustamana löytynyt selityksiä. Tämä on kuitenkin perin vaatimatonta, sillä käsillä oleva teos ei olisi mahdollinen ilman veitsenterävää ja kylmäpäistä merkitysten tajua. Teoksen esimerkistö on ainutlaatuinen. Raakakäännökset ovat aarteita näyttäessään aihion, josta lopullinen ilmaus on sorvautunut esiin. Juuri tämä tarkastelutapa tekee kuvauksesta dynaamisen, herättää kieliopin henkiin.

KRISTA OJUTKANGAS

krioju@utu.fi

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus
20014 Turun yliopisto

Lähteet

- ELORANTA, VILLE 2019: Loistokas suomentaja esittelee työkalupakkinsa sisällön. *Helsingin Sanomat* 15.9.2019.
- FLINT, AILI 1980: *Semantic structure in the Finnish lexicon: Verbs of possibility and sufficiency*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Kielitoimiston sanakirja* 2018. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 6.6.2018 [viitattu 13.2.2020].
- VISK, ISK = AULI HAKULINEN – MARIA VILKUNA – RIITTA KORHONEN – VESA KOIVISTO – TARJA RIITTA HEINONEN – IRJA ALHO 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. Verkkoversio. Saatavilla <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7 [viitattu 13.2.2020].